

Чимало клієнтів звертається до Шепетівського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги за роз'ясненнями щодо особливостей спадкування. Яким чином відбувається спадкування за законом та кому належить першочергове право на спадщину? Розповідає Ірина Школьник, головний спеціаліст відділу правової інформації та консультацій Шепетівського місцевого центру.

Чинне цивільне законодавство передбачає, що спадкування здійснюється за заповітом або за законом. Якщо фізична особа склала заповіт, таким чином розпорядившись своєю власністю на випадок смерті, і не скасувала його, то у разі її смерті спадкування здійснюється за заповітом, який є останньою волею спадкодавця. Це підтверджується статтею 1223 ЦК України, яка залишає право на спадкування спадкоємцям за законом лише за відсутності заповіту або повного чи часткового визнання заповіту недійсним, неприйняття (відмови) спадщини спадкоємцем за заповітом, усунення від права на спадкування спадкоємця за заповітом, неохоплення заповітом усієї спадщини.

При спадкуванні за законом майно переходить до зазначених у законі спадкоємців відповідно до встановленої черговості. Підставами для спадкування за законом можуть бути шлюбні, родинні чи сімейні стосунки, усиновлення, перебування на утриманні спадкодавця не менше п'яти років до його смерті. Розширення кола осіб, що можуть бути спадкоємцями за законом, неможливе.

Необхідно наголосити, що цивільне законодавство встановлює п'ять черг спадкоємців за законом. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі і народжені після його смерті, батьки померлого, той з подружжя, який його пережив (ст. 1261 ЦК України). До другої черги спадкоємців за законом законодавець відносить рідних братів та сестер спадкодавця, його бабу та діда як з боку батька, так і з боку матері (1262 ЦК України). У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця (ст. 1263 ЦК України). Особи, які проживали із спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до відкриття спадщини, належать до спадкоємців, які мають право на спадкування у четверту чергу (ст. 1264 ЦК України). У п'яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї, а також інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно (ст. 1265 ЦК України). Онуки (правнуки), прабаба, прадід, племінники спадкодавця не включаються до складу жодної з черг спадкоємців за законом. Але з цього не можна зробити висновок, що вони не закликаються до спадкування ні за яких обставин. Вищезазначені особи є спадкоємцями за законом, якщо на момент відкриття спадщини немає в живих того родича, який був би спадкоємцем. Вони спадкують ту частку, яка б йому належала, якби він був живий. Таке спадкування є спадкуванням по праву представлення (1266 ЦК України).

Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у випадку відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення таких спадкоємців від спадкування, неприйняття усіма спадкоємцями попередньої черги спадщини або відмови від її прийняття шляхом подачі відповідної заяви про відмову нотаріусу за місцем відкриття спадщини. Однак законодавець надає можливість зміни черговості одержання права на спадкування шляхом укладення та нотаріального посвідчення договору між заінтересованими спадкоємцями. Такий договір має бути укладений після відкриття спадщини і не повинен порушувати прав спадкоємця, який не бере в ньому участі, та

спадкоємців, які мають право на обов'язкову частку спадщини. До таких спадкоємців належать: малолітні, неповнолітні або повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатні батьки спадкодавця, непрацездатний чоловік (дружина), що пережив померлого.

Реалізація права на спадкування спадкоємцем, закликаним до спадкування, здійснюється шляхом прийняття ним спадщини з подачею до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини заяви про її прийняття в шестимісячний строк, який починається з часу відкриття спадщини. Вчинення таких дій не вимагається, якщо спадкоємець постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини і протягом шестимісячного терміну, встановленого для прийняття спадщини, не заявив про відмову від неї. Малолітня, неповнолітня, недієздатна особа, а також особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вважаються такими, що прийняли спадщину, якщо ними не подана заява про відмову від прийняття спадщини, яка до того ж не була відкликана ними протягом строку, встановленого для її прийняття.

Нагадуємо, що роз'яснення законодавства і консультації з правових питань можуть отримати усі, хто звернеться до відділу "Полонське бюро правової допомоги" Шепетівського місцевого центру з надання БВПД незалежно від статків та соціального статусу.

Адреса: м. Полонне, вул. Л. Українки, буд. 101. Тел. 03843 2-03-52